

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.11.3.2024

Tomasz Pampuch
Nadleśniczy
Nadleśnictwo Kudypy
Kudypy 4, 11-036 Gietrzwałd

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/094 Adaptacja gospodarki leśnej Lasów Państwowych do zmian klimatycznych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Kudypy, Kudypy 4, 11-036 Gietrzwałd, (dalej: Nadleśnictwo).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Pampuch, Nadleśniczy od 15 lipca 2024 r. W okresie objętym kontrolą stanowisko Nadleśniczego Nadleśnictwa Kudypy zajmowali: Małgorzata Błyskun (od 28 lipca 2018 r. do 14 maja 2020 r.) oraz Mariusz Orzechowski (od 15 maja 2020 r. do 14 lipca 2024 r.).
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie gospodarki leśnej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (do dnia 27 września 2024 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mogących mieć wpływ na ocenę realizacji kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontroler	Hubert Sikorski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli Nr LOL/80/2024 z 3 lipca 2024 r. (akta kontroli str. 1-5)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania Nadleśnictwa w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej, w tym adaptacji do zmian klimatycznych.
Uzasadnienie oceny ogólnej	Nadleśnictwo było właściwie przygotowane organizacyjnie i kadrowo do wykonywania działań objętych kontrolą NIK, a analizowane zadania z zakresu gospodarki leśnej były realizowane prawidłowo. Nadleśnictwo realizowało działania adaptacyjne w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej do zmian klimatycznych zgodnie z zasadami określonymi w Planie urządzenia lasu (dalej: PUL) na lata 2014-2023 oraz wytycznymi określonymi w przyjętym projekcie PUL na lata 2024-2033 ³ . Ich zakres obejmował m.in.: zwiększanie powierzchni lasów i ich bioróżnorodności, poprzez modyfikację składu gatunkowego i zwiększenie udziału drzew liściastych w odnawianych drzewostanach. Podejmowano także działania zmierzające do ograniczenia skutków zjawisk ekstremalnych np. wichur i suszy, a także w celu ograniczania negatywnego wpływu rosnącej antropopresji na ekosystemy. W zbadanym zakresie Nadleśnictwo stosowało zasady dobrej praktyki w prowadzeniu gospodarki leśnej oraz utrzymywało w dobrym stanie infrastrukturę dotyczącą zabezpieczenia przeciwpożarowego. Nadleśnictwo reagowało także na sygnały społeczności lokalnej, prowadząc konsultacje oraz spełniając w miarę możliwości, postulaty mieszkańców.

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ W 2024 r. (do 30 czerwca 2024 r.) Nadleśnictwo, z przyczyn niezależnych od siebie, prowadziło gospodarkę leśną bez zatwierdzonego „Planu urządzenia lasu na lata 2024-2033.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Prowadzenie gospodarki leśnej.

Opis stanu
faktycznego

1. Przygotowanie organizacyjne

1.1. Ogólna powierzchnia gruntów Nadleśnictwa według stanu nadziei 1 stycznia 2024 r. wynosiła 17915,11 ha, w tym 17411,74 ha powierzchni leśnej. W okresie obowiązywania PUL na lata 2014-2023 powierzchnia leśna Nadleśnictwa wzrosła o 718 ha w związku z uznaniem sukcesji naturalnej na nieużytkach i terenach rolniczych oraz zwiększeniem udziału użytków gruntów zakwalifikowanych do grupy retencja. Nadleśnictwo sprawowało nadzór nad lasami innych własności o powierzchni 1869,34 ha.

Dominującymi typami siedliskowymi lasu w Nadleśnictwie były las mieszany świeży (37,83 %) oraz las świeży (24,37 %). Siedliska borowe zajmują 27,32 %, natomiast lasowe i olesy 72,68 % powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Pod względem bogactwa gatunkowego i struktury lasy Nadleśnictwa obejmowały w większości drzewostany wielogatunkowe (67,29 %) oraz jednopiętrowe (94,35 %). Głównym gatunkiem tworzącym drzewostany w Nadleśnictwie była sosna, która była gatunkiem panującym na 67,03 % powierzchni. Drugim pod względem zajmowanej powierzchni był buk – 8,84 %, następnie dąb – 7,23 %. Razem drzewostany iglaste zajmowały 72,63 % powierzchni leśnej zalesionej, a liściaste 27,37 %. W latach 2014-2023 wzrosła powierzchnia drzewostanów bukowych (o 116 ha) i dębowych (o 142 ha), spadła natomiast powierzchnia drzewostanów sosnowych (o 19,5 ha), brzoźowych (o 88,9 ha), oraz świerkowych (o 137,3 ha). Średnia wieku drzew wynosiła 67 lat przy czym drzewostany powyżej 100 lat zajmowały 16,96 % powierzchni leśnej.

Cała powierzchnia leśna Nadleśnictwa była objęta ochroną przyrody, z czego 6678,97 ha lasów uznano za ochronne, na których zlokalizowano dwa rezerваты przyrody, dwa obszary chronionego krajobrazu, cztery obszary Natura 2000, pomniki przyrody, zespół przyrodniczo krajobrazowy oraz gatunki chronione. Na terenie Nadleśnictwa wyznaczono (lub są w trakcie procedowania) 52 strefy ochrony ptaków. W PUL na lata 2014-2023 wskazano, że skład gatunkowy drzew w Nadleśnictwie, był niezgodny z siedliskiem na obszarze 321,07 ha (2,02 % obszaru), co wynikało z występowania drzewostanów sosnowych i świerkowych na żyznych siedliskach lasu świeżego i lasu wilgotnego. Na siedliskach wilgotnych zaobserwowano także niedobór dębu jako gatunku głównego. W projekcie PUL na lata 2024-2033 podano, że niezgodność składu gatunkowego drzew z siedliskiem nie występuje w uprawach w wieku do 10 lat, natomiast w drzewostanach starszych na obszarze 368,62 ha (2,38 %). Wzrost spowodowany był zwiększeniem zasobności siedlisk. Przeciętna zasobność na 1 ha dla gruntów leśnych zalesionych wzrosła z 313 m³/ha do 317 m³/ha.

(akta kontroli str. 6-54, 198-201)

1.2. W okresie objętym kontrolą w Nadleśnictwie zatrudniano od 59 (wg. stanu na 31 grudnia 2019 r.) do 58 (wg. stanu na 31 grudnia 2023 r.) osób.

Wszyscy pracownicy posiadali wykształcenie kierunkowe, adekwatne do zajmowanych stanowisk, tj.: Nadleśniczy, Zastępca Nadleśniczego, leśniczowie, pracownicy merytoryczni administracji w Nadleśnictwie posiadali wykształcenie wyższe z zakresu leśnictwa, podleśniczowie wykształcenie co najmniej średnie (techniczne) z zakresu leśnictwa. Wszyscy posiadali aktualne zakresy zadań, uprawnień i odpowiedzialności.

W dniu 21 listopada 2022 r. w Nadleśnictwie przeprowadzono szkolenie dla wszystkich pracowników z zakresu ochrony przeciwpożarowej w związku z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 lipca

2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. Osoby zatrudniane po tym czasie przechodziły szkolenia indywidualne.

Analiza dokumentacji dotyczącej dwóch umów ze zleceniobiorcami na wykonywanie usług z zakresu gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa wykazała, że zawierała ona oświadczenia zakładów usług leśnych o przeszkoleniu pracowników w zakresie przepisów ochrony przeciwpożarowej.

W okresie objętym kontrolą zagadnienia dotyczące adaptacji lasów do zmian klimatycznych poruszano w ramach następujących szkoleń i porad pracowniczych:

- w 2019 r.: Prowadzenie cięć odnowieniowych w świetle zachodzących zmian społeczno-środowiskowych (13 leśniczych), szkolenia w ramach Akademii Leśniczego – (m.in. ochrona siedlisk i gatunków leśnych – 13 osób), narada szkoleniowo – informacyjna dla inżynierów nadzoru dotycząca m.in. instrukcji urządzania lasu, instrukcji ochrony lasu i zasad hodowli lasu (jedna osoba);
- w 2020 r.: szkolenie dla Zastępców Nadleśniczego (jedna osoba), szkolenie „Ochrona siedlisk hydrogenicznych (jedna osoba);
- w 2022 r.: szkolenie specjalistów ds. hodowli lasu (jedna osoba), szkolenia z elektromobilności (1), szkolenie „Przebudowa drzewostanów” (1);
- w 2023 r.: szkolenia w ramach Akademii Leśniczego m.in. różnorodność biologiczna - 13 leśniczych), szkolenie „Rembiofor i analiza chmur punktów” (jedna osoba), szkolenia z elektromobilności (jedna osoba), szkolenie „Ochrona zbiorowisk grądowych” (trzy osoby);
- w 2024 r.: szkolenie „Bank danych o lasach” (jedna osoba), narada szkoleniowo – informacyjna dla inżynierów nadzoru dotycząca nowych zarządzeń Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, instrukcji urządzania lasu, instrukcji ochrony lasu, zasad hodowli lasu (trzy osoby).

(akta kontroli str. 64-128, 198-201)

1.3. W zakresie realizacji zadań dotyczących prowadzenia gospodarki leśnej związanej z urządzaniem, ochroną i zagospodarowaniem lasu oraz utrzymaniem i powiększaniem zasobów i upraw leśnych, Nadleśniczy wymienił następujące ograniczenia i utrudnienia w zakresie:

- urządzania lasu:
 - częste zmiany w przepisach prawnych i instrukcjach powodujące, że część zaplanowanych na 10-lecie zadań staje się nieaktualna w trakcie obowiązywania dokumentu;
 - oczekiwania społeczne – brak zrozumienia zasad zrównoważonej gospodarki leśnej i brak zgody na stosowanie rębni, wstrzymywanie wycinki drzewostanów co w istotny sposób ogranicza realizację zadań określonych w PUL i w konsekwencji może wpłynąć na obniżenie stabilności oraz trwałości drzewostanów;
 - ekstremalne zjawiska pogodowe, zwłaszcza silne wiatry, powodujące duże straty i zaburzające zaplanowany w PUL etat użytkowania;
- ochrony lasu:
 - szkody powodowane przez wysokie stany zwierzyny, głównie łosia;
 - powtarzające się susze i obniżenie poziomu wód gruntowych, bezśnieżne zimy, ekstremalne warunki pogodowe powodujące osłabianie i zamieranie drzew w uprawach leśnych i młodnikach a w starszych drzewostanach osłabienie drzew i zmniejszenie odporności na wzmożone występowanie czynników biotycznych takich jak owady i grzyby;
- zagospodarowania lasu:

- ograniczona ilość wyspecjalizowanych pracowników ZUL chętnych do wykonywania prac z zakresu hodowli i ochrony lasu;
- wiosenne susze wpływające na udatność sadzenia upraw leśnych;
- brak możliwości zastosowania rębni dopasowanych do danego siedliska i drzewostanu w związku ze sprzeciwem społeczeństwa odnośnie rębego użytkowania lasu;
- innych czynników utrudniających realizację zadań, tj.:
 - rozdrobnienie kompleksów leśnych – brak dróg dojazdowych do części drzewostanów stanowiących enklawy wśród gruntów innej własności;
 - ograniczenia tonażowe na drogach publicznych uniemożliwiające dojazd do lasu i wywóz drewna;
 - sąsiedztwo dużego miasta, a co za tym idzie bardzo duża penetracja lasu przez społeczeństwo, powoduje utrudnienia realizacji zadań związanych z użytkowaniem lasu. Lasy są zaśmiecanie, odnotowywana jest również duża ilość nielegalnych wjazdów pojazdami silnikowymi na tereny leśne;
 - bezpośrednie sąsiedztwo z miastem i podmiejską zabudową powoduje wiele sytuacji spornych oraz zwiększony zakres prac i kosztów związanych z usuwaniem drzew zagrażających bezpieczeństwu mienia prywatnego;
 - inwestycje celu publicznego – przejmowanie gruntów np. pod drogi powodujące fragmentację kompleksów leśnych;
 - znaczny udział drzewostanów na gruntach porolnych, które charakteryzują się niską stabilnością oraz wysoką podatnością na działanie czynników prowadzących do wystąpienia szkód i zjawisk kłęskowych.

(akta kontroli str. 55-63)

1.4. W okresie objętym kontrolą roczne koszty ogółem w Nadleśnictwie wyniosły: 20,29 mln zł w 2019 r., 19,97 mln zł w 2020 r., 23,04 mln zł w 2021 r., 42,3 mln zł w 2022 r. i 26,02 mln zł w 2023 r. Koszty związane z:

- ochroną lasu przed czynnikami szkodliwymi wyniosły: 0,39 mln zł w 2019 r., 0,31 mln zł w 2020 r., 0,26 mln zł w 2021 r., 0,39 mln zł w 2022 r. i 0,23 mln zł w 2023 r.;
- ochroną przeciwpożarową wyniosły: 0,11 mln zł w 2019 r., 0,11 mln zł w 2020 r., 0,14 mln zł w 2021 r., 0,15 mln zł w 2022 r. i 0,18 mln zł w 2023 r.;
- ochroną przyrody wyniosły: 0,03 mln zł w 2019 r., 0,02 mln zł w 2020 r., 0,02 mln zł w 2021 r., 0,02 mln zł w 2022 r. i 0,03 mln zł w 2023 r.

Na wynagrodzenia w Nadleśnictwie wydatkowano: 6,93 mln zł w 2019 r., 6,69 mln zł w 2020 r., 7,41 mln zł w 2021 r., 8,68 mln zł w 2022 r. i 9,02 mln zł w 2023 r.

(akta kontroli str. 198-330)

2. Podejmowanie działań związanych ze zmianami klimatycznymi

2.1. Nadleśnictwo podejmowało działania zmierzające do adaptacji gospodarki leśnej do zmian klimatycznych. Obejmowały one m.in.:

- zwiększanie lesistości – przeznaczenie gruntów nieleśnych do naturalnej sukcesji – 152 ha;
- przeznaczenie gruntów okresowo zalewanych i podtopionych na cele retencyjne (742 ha);
- zwiększanie udziału gatunków liściastych⁴;
- produkcja szkółkarska (własna) ukierunkowana na gatunki liściaste (głównie dąb i buk) oraz biocenotyczne;

⁴ Wzrost powierzchni drzewostanów w skali 10-lecia: buk o 91 ha, dąb o 165 ha (wg. udziału powierzchniowego gatunków rzeczywistych)

- zmiany typów gospodarczych drzewostanów poprzez zwiększenie udziału gatunków liściastych;
- maksymalne wykorzystanie odnowienia naturalnego⁵;
- wzmacnianie ochrony przeciwpożarowej poprzez zastosowanie nowoczesnego systemu kamer na dostrzegalni pożarowej;
- testowanie gatunków obcego pochodzenia pod kątem przystosowania do polskich warunków klimatycznych i możliwości wykorzystania ich w przyszłości w leśnictwie.

(akta kontroli str. 57-63)

2.2. Nadleśnictwo nie posiadało własnego posterunku pogodowego. Wykorzystywano dane przekazywane przez posterunek zlokalizowany na terenie sąsiedniego Nadleśnictwa Wichrowo⁶ oraz Stacji Meteorologicznej w Olsztynie. Według danych pogodowych zebranych za lata 2013-2022 i załączonych do projektu PUL na lata 2024-2033, średnia temperatura roczna wyniosła 8,7 °C (od 7,8 °C w 2013 r. do 9,6 °C w 2019 r.). W tym samym okresie średnia roczna suma opadów wyniosła 638 mm (od 442 mm w 2022 r. do 973 mm w 2017 r.).

Według danych za lata 1993-2013 (PUL na lata 2014-2023) średnia temperatura roczna wyniosła 7,74 °C, a średnia roczna suma opadów 645 mm.

(akta kontroli str. 129-131)

2.3. W okresie objętym kontrolą szkody wynikające z sytuacji kryzysowych wystąpiły na obszarach:

- w 2019 r. – 2,17 ha, z czego z powodu suszy 1,9 ha, mrozu 0,02 ha, pożaru 0,25 ha;
- w 2020 r. – 1,76 ha z czego z powodu suszy 1,24 ha, mrozu 0,52 ha;
- w 2021 r. – 0,3 ha (tylko w wyniku jednego pożaru);
- w 2022 r. – 13,01 ha z czego z powodu wiatru 5,45 ha, mrozu 7,55 ha, pożaru 0,01 ha;
- w 2023 r. – 4,58 ha z czego z powodu suszy 2,17 ha, mrozu i zgorzeli słonecznej 1,49 ha, wiatru 0,92 ha;
- w 2024 r. (do 30 czerwca) – 1,94 ha z czego z powodu podtopień 0,10 ha, mrozu 1,14 ha i pożaru 0,7 ha.

W okresie objętym kontrolą na terenie Nadleśnictwa nie wystąpiła gradacja szkodników, a stwierdzone przypadki ich występowania miały niewielki zasięg.

(akta kontroli str. 198-201, 462-473)

3. Realizowanie zadań gospodarczych zawartych w planie urzędu lasu

3.1. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo posiadało PUL sporządzony na lata 2014-2023, zatwierdzony przez Ministra Środowiska w dniu 5 grudnia 2014 r. W PUL nie dokonywano zmian.

W 2024 r. Nadleśnictwo prowadziło działalność w oparciu o Plan Zadań Gospodarczych, ustalony i przekazany przez Zastępcę Dyrektora ds. Gospodarki Leśnej Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie w dniu 18 grudnia 2023 r. Plan zawierał wielkości dotyczące pozyskania drewna w rozmiarze grubizny, ze wskazaniem pozyskania w użytkowaniu rębny, pielęgnowanie lasu (z podziałem na pielęgnowanie gleby, czyszczenie wczesne i późne oraz trzebieże wczesne i późne), zalesienie oraz odnowienia.

(akta kontroli str. 6-54, 57-63, 132-135)

⁵ 52 % wszystkich odnowień w ostatnim 10-leciu.

⁶ Nadleśnictwo jest położone w strefie prognostycznej nr 7 A. Punkt prognostyczny zlokalizowany jest w Wichrowie. Informacja o stopniu zagrożenia pożarowego dla strefy prognostycznej dostępna jest na stronie internetowej: [www:http://www.traxelektronik.pl/pogoda/las/rejon.php?RejID=65](http://www.traxelektronik.pl/pogoda/las/rejon.php?RejID=65), a w przypadku braku zasilania, telefonicznie w PAD Nadleśnictwa Kudypy.

Działania Nadleśnictwa na etapie planowania i opracowywania PUL na lata 2024-2033 obejmowały m.in.:

- udział i przedstawienie referatu na posiedzeniu Komisji Założeń Planu dla Nadleśnictwa, które odbyło się w dniu 23 listopada 2021 r.;
- organizację konsultacji społecznych w sprawie wyznaczenia lasów o zwiększonej funkcji społecznej (dwa spotkania w 2023 r.);
- udział w spotkaniu dotyczącym uzgodnień wykazu cięć użytków głównych – 30 listopada 2023 r.;
- udział w uzgodnieniach prac urzędniowych przedstawionych przez wykonawcę projektu PUL urządzania poszczególnych leśnictw;
- złożenie do Gmin Dobrze Miasto, Dywity, Miasto Olsztyn, Jonkowo, Łukta, Lubomino, Stawiguda, Świątki, Gietrzwałd wniosku o zaopiniowanie lasów ochronnych na terenie Nadleśnictwa;
- przekazanie wniosku o uznanie lasów za ochronne do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie – (grudzień 2023 r.);
- udział w Nardzie Techniczno-Gospodarczej (NTG) dnia 29 lutego 2024 r. – sporządzenie referatu „Analiza gospodarki przeszłej Nadleśnictwa” oraz koreferatu do referatu Wykonawcy PUL.

(akta kontroli str. 57-63)

3.2. W PUL na lata 2014-2023 w zestawieniu zadań wymieniono m.in.:

- pozyskanie drewna w ilości nie większej niż 960 000 m³ grubizny netto, w tym:
 - a) obligatoryjny etat cięć w użytkowaniu rębny - 421 045 m³ grubizny netto,
 - b) powierzchniowy etat cięć w użytkowaniu przedrębny - 10 780,26 ha, o orientacyjnej miąższości 538 955 m³ grubizny netto;
- pielęgnowanie lasu na powierzchni 11 625,17 ha w tym:
 - a) pielęgnowanie zainwentaryzowanych upraw (Piel., CW) - 299,70 ha,
 - b) pielęgnowanie zainwentaryzowanych młodników (CP, CPP) - 1 065,85 ha,
 - c) trzebieże - 10 259,62 ha.
- pozostałe zadania określone kierunkowo (dotyczące zalesień i odnowień):
 - a) zalesienia gruntów przeznaczonych do zalesienia - 11,45 ha,
 - b) odnowienie halizn, płazowin i zrębów zaległych - 12,30 ha,
 - c) orientacyjna powierzchnia odnowień drzewostanów przewidzianych do użytkowania rębego - 936,62 ha, w tym zrębami zupełnymi - 330,46 ha,
 - d) orientacyjna powierzchnia podsadzeń i dolesień - 22,31 ha,
 - e) orientacyjna powierzchnia poprawek i uzupełnień - 149,61 ha,
 - f) orientacyjna powierzchnia wprowadzenia podszytów - 0 ha,
 - g) orientacyjna powierzchnia melioracji - 1 027,34 ha, w tym wodnych - 0 ha.

Realizacja ww. zadań za cały okres obowiązywania PUL przedstawiała się następująco:

- etat miąższościowy użytków głównych (rębnych i przedrębnych) wyrażony w m³ grubizny drewna netto zrealizowano w wielkości 959 452,64 m³ tj. w 99,94 % wyznacznika PUL;
- cięcia rębne wykonano na powierzchni 1 725,07 ha, co stanowi 93,32 % etatu powierzchniowego. W ramach tych cięć pozyskano 389 492,49 m³, to jest 92,51 % masy planowanej. W użytkach przygodnych rębnych pozyskano 17 412,52 m³, a w przygodnych przedrębnych 145 404,66 m³, co łącznie daje 162 817,18 m³ i stanowi 17 % pozyskania w użytkach głównych ogółem;

- zalesienia i odnowienia zrealizowano na pow. 909,26 ha, tj. 92,53 %⁷ założeń PUL (477,23 ha odnowień naturalnych co stanowi 52,48 % odnowień);
 - pielęgnację lasu wykonano na 11743,07 ha co stanowiło 101,02 % założeń PUL.
- (akta kontroli str. 133-134, 137-141)

Analiza wykonania zadań z zakresu zalesienia, odnowienia, pielęgnowanie lasu w 2023 r. wykazała że w Nadleśnictwie:

- nie przeprowadzono zalesień, gdyż były one wykonane w latach 2014-2018;
- w dziesięciu Leśnictwach wykonano odnowienia na łącznej powierzchni 106,58 ha (od 2,25ha do 35,25 ha);
- we wszystkich trzynastu Leśnictwach wykonano pielęgnację lasu⁸ na łącznej powierzchni 917,97 ha (od 15,55 ha do 125,2 ha).

(akta kontroli str. 149-197)

4. Pozyskanie drewna

4.1. W latach 2014-2023 w Nadleśnictwie etat miąższościowy użytków głównych zrealizowano na poziomie 99,94 % (pozyskano 959 452,64 m³ grubizny netto w stosunku do 960 000 m³ grubizny netto w zatwierdzonym PUL). W okresie obowiązywania PUL 2014-2023 Nadleśnictwo pozyskiwało przeciętnie 95 945 m³ netto drewna rocznie. Najwięcej – 110 951 m³ pozyskano w roku 2022. Stanowi to około 116 % przeciętnego rocznego pozyskania i spowodowane było uszkodzeniami drzewostanów przez wiatry. Najniższe pozyskanie miało miejsce w 2023 r. i wynosiło 81 875 m³, co stanowiło 85 % przeciętnego pozyskania, i było spowodowane wyższym pozyskaniem w roku poprzednim. W klasie S4 (drewno, które nadaje się wyłącznie na opał) w okresie objętym kontrolą pozyskano odpowiednio: w 2019 r. - 6 921,51 m³ drewna, w 2020 r. - 6 995,51 m³, w 2021 r. – 7 413,30 m³, w 2022 r. - 11 168,91 m³, w 2023 r. - 10 084,17 m³ i do 30 czerwca 2024 r. – 5 254,86 m³ drewna opałowego.

(akta kontroli str. 137-141, 198-201)

4.2. W latach 2014-2023 w Nadleśnictwie pozyskano 959 452,64 m³ grubizny, co w stosunku do etatu miąższościowego użytków głównych, wynoszącego zgodnie z decyzją Ministra Środowiska zatwierdzającą PUL, 960 000 m³ grubizny netto, stanowi 99,94 % realizacji. Cięcia rębne wykonano na powierzchni 1 725,07 ha, co stanowi 93,32 % etatu powierzchniowego. W ramach tych cięć pozyskano 389 492,49 m³, to jest 92,51 % masy planowanej. Niepełne wykonanie użytkowania rębnego było spowodowane m.in. ochroną strefową obszarów cennych przyrodniczo oraz zmianą rębni, a także koniecznością przesunięcia zaplanowanych pozycji rębnych w miejsca wymagające cięć sanitarnych. W użytkach przygodnych rębnych pozyskano 17 412,52 m³, a w przygodnych przedrębnych 145 404,66 m³, co łącznie daje 162 817,18 m³ i stanowi 17 % pozyskania w użytkach głównych ogółem. Użytki przedrębne wykonano masowo w rozmiarze 105,8 % w stosunku do planu łącznie pozyskując 569 960,15 m³ grubizny. Przyczyny przekroczenia rozmiaru użytkowania przedrębного wynikały m.in. z porządkowania stanu lasu w warunkach likwidacji skutków siły wyższej⁹. W ramach porządkowania stanu sanitarnego lasu Nadleśnictwo było zobowiązane do usunięcia ponadnormatywnej ilości drewna pokłeskowego¹⁰.

⁷ Niepełne wykonanie odnowień wynika z przyjętego w Nadleśnictwie sposobu zagospodarowania drzewostanów sosnowych, charakteryzującego się pozostawianiem przelegujących zrębów (art. 13 ustawy o lasach) ze względu na ochronę odnowienia sosnowego przed szeliniakiem, a także oczekiwanie na uzyskanie odnowienia naturalnego o parametrach pozwalających na uznanie zrębu za odnowiony. Do okresu planistycznego 2024-2033 Nadleśnictwo przystąpiło z ponad 82 ha zrębów oraz ponad 361 ha drzewostanów w klasie do odnowienia.

⁸ Obejmujące czyszczenie wczesne (CW), czyszczenie późne (CP) oraz pielęgnowanie gleby (ręczne lub mechanicznie koszenie chwastów, odrośli i naltów na międzyrzędach lub wokół sadzonek - PIEL).

⁹ Zarządzenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych nr 22 z dnia 4 marca 2022 r.

¹⁰ Zgoda Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych na odstępstwo od zatwierdzonego planu pozyskania i sprzedaży.

Trzebieże wykonano powierzchniowo na poziomie 91,9 %, co wynikało z realizacji bieżących potrzeb hodowlanych lasu oraz konieczności ujęcia zwiększonej masy drewna powstałej ze szkód od wiatru jako zabieg pielęgnacyjny. W związku z powyższym, zakładana w PUL intensywność użytkowania przedrębego ostatecznie wzrosła z 50 m³/ha do 57 m³/ha.

(akta kontroli str. 137-148, 331-361)

W okresie objętym kontrolą w 15 przypadkach wykonano cięcia rębne na powierzchniach, dla których PUL nie przewidywał użytkowania rębego. Każdorazowo wydana była decyzja Nadleśniczego o przeznaczeniu do użytkowania rębego pozycji nie przewidzianych w PUL. Łącznie cięcia objęły 28,27 ha powierzchni, z której pozyskano 6871,53 m³ drewna. Przyczynami wykonania tych zrębów były: klęska spowodowana wiatrolomami w 2022 r. (na pow. 5,45 ha w czterech adresach leśnych) oraz konieczność usunięcia przeszkody lotniczej (na pow. 22,82 ha w 11 adresach leśnych w 2020 r. i 2023 r.).

(akta kontroli str. 362-386)

Analiza dokumentacji 10 oddziałów leśnych zlokalizowanych w 10 różnych leśnictwach, na których prowadzono wycinkę w 2023 r. wykazała że:

- we wszystkich oddziałach wykonano cięcia przygodne, z czego rębne (w jednym oddziale), trzebieży wczesnej (w jednym oddziale) i trzebieży późnej (w ośmiu oddziałach);
- na dwóch oddziałach wystąpiły więcej niż jeden typ uszkodzeń drzew;
- powodem wykonania cięć przygodnych było wystąpienie uszkodzeń takich jak: posusz zasiedlony (pięć przypadków), złomy wywroty nieokreślone i wywroty zasiedlone i (10 przypadków);
- w wyniku cięć pozyskano od 1,08 do 36,33 m³ drewna;
- w dziewięciu oddziałach w latach 2014-2021 wykonano cięcia wskazane w PUL, tj. trzebież wczesną pozytywną (w jednym oddziale), trzebież późną pozytywną (w siedmiu oddziałach) oraz rębnię gniazdową częściową (w jednym oddziale).

(akta kontroli str. 387-397)

4.3. W okresie od 1 stycznia 2024 r. do 30 czerwca 2024 r. nadleśnictwo pozyskiwało drewno w oparciu o projekt PUL. W tym czasie nadleśniczy dokonał doboru obszarów leśnych, wielkości cięć i ich struktury gatunkowej na podstawie Planu zadań gospodarczych na rok 2024 oraz na podstawie przyjętego projektu PUL na lata 2024-2033¹¹. Do 30 czerwca 2024 r. w Nadleśnictwie pozyskano 47877,17 m³ drewna wielko- i średniowymiarowego (49 % planu zadań gospodarczych na 2024 rok) oraz 2291,87 m³ drewna małowymiarowego. Ww. ilości drewna pozyskano na obszarach objętych ochroną przyrodniczą.

Nadleśniczy wyjaśnił, że „w związku z wygaśnięciem z dniem 31 grudnia 2023 r. PUL, Zastępca Dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie ustanowił Plan Zadań Gospodarczych na rok 2024 dla Nadleśnictwa określający m.in. rozmiar użytkowania i pielęgnacji lasu. Planując zadania na rok 2024 Służba Leśna dokonywała doboru obszarów leśnych na podstawie projektu PUL na lata 2024 – 2033 uwzględniając potrzeby hodowlano-ochronne lasu. Struktura gatunkowa wynikała z szacunków brakarskich, wykonanych na powierzchniach zaplanowanych do użytkowania.”

NIK dostrzega uwarunkowania prawno-organizacyjne związane z niezatwierdzonym dotychczas przez Ministra PUL, co może prowadzić do ewentualnego pojawienia się ryzyk w obszarze środowiska oraz w celach ochrony obszarów przyrodniczo cennych, związanych z pozyskiwaniem drewna przez Nadleśnictwo w oparciu o projekt planu.

(akta kontroli str. 57-63, 136, 398-400, 897-900)

¹¹ Projekt PUL został uzgodniony z RDOŚ w Olsztynie na poziomie RDLP w Olsztynie (pismo nr WOPN.611.14.2024.KP.1 z dnia 19.04.2024 r.)

4.4. Nadleśniczy posiadał wiedzę o przyczynach różnic pomiędzy danymi z raportów LPIR-8, a wynikami Wielkoobszarowej Inwentaryzacji Stanu Lasów (WISL) i wyjaśnił, że: „WISL jest systemem monitoringu dostarczającym informacje o strukturze, zasobach i stanie zdrowotnym lasów. Dane gromadzone i zbierane są od 2005 r., według opisanej do tego celu metodyki, opartej na pomiarach prowadzonych na powierzchniach próbnych wykorzystywanych do określenia wskaźników statystycznych dla dużych obszarów leśnych. Dane z LPIR-8 pochodzą z SILP, który aktualizowany jest na bieżąco, na podstawie zrealizowanych zadań gospodarczych, dane z tego sprawozdania odzwierciedlają rzeczywisty rozmiar pozyskanego drewna. Wielkoobszarowa Inwentaryzacja Stanu Lasów i SILP są zupełnie różnymi zbiorami danych, aktualizowanymi w innych terminach, działającymi wg innej metodyki, a ich funkcjonowanie zostało przewidziane do różnych celów.”

(akta kontroli str. 57-63)

5. Aktywność w zakresie zwiększania powierzchni lasów i ich bioróżnorodności

5.1. W okresie objętym kontrolą średnia wieku drzew w Nadleśnictwie wynosiła 67 lat. Powierzchnia leśna zwiększyła się z 16665,17 ha w 2019 r. do 17424,36 ha wg stanu na 30 czerwca 2024 r.

W poszczególnych klasach wiekowych lasów Nadleśnictwa w latach 2019-2024 (I półrocze) wystąpiły następujące zmiany:

- 1-20 lat - zmniejszenie z 6,83 % do 6,68 %,
- 21-40 lat - zmniejszenie z 12,94 % do 12,84 %,
- 41-60 lat - zmniejszenie z 24,75 % do 22,03 %,
- 61-80 lat - wzrost z 25,76 % do 28,64 %,
- 81-100 lat - zmniejszenie z 11,44 % do 10,9 %,
- 101-120 lat - wzrost z 7,56 % do 9,84 %,
- 121-140 lat - zmniejszenie z 2,79 % do 2,77 %,
- 141 lat i więcej - wzrost z 0,80 % do 1,3 %,
- w klasie odnowienia i do odnowienia (KO i KDO) - zmniejszenie z 7,14 % do 5,13 %.

(akta kontroli str. 6-54, 198-201, 401-436)

Gatunkiem dominującym na terenie Nadleśnictwa była sosna, której udział w strukturze gatunkowej lasów zmalał z 59,08 % do 58,78 %. Zmniejszył się także udział świerka z 8,59 % do 7,9 %. Udział modrzewia i jodły pozostawały na niezmienionym poziomie, odpowiednio 1,89 % i 0,03 %. Spośród drzew liściastych wzrost udziału w strukturze gatunkowej lasu odnotowano dla buka (z 8,35 % do 8,58 %), dębu (z 6,96 % do 7,48 %), graba (z 0,57 % do 0,59 %) olchy (z 5,33 % do 5,49 %) i lipy (z 0,53 % do 0,59 %).

(akta kontroli str. 6-54, 198-201)

5.2. W okresie objętym kontrolą na terenie Nadleśnictwa nie było przypadków wystąpienia organizmów szkodliwych w stopniu zagrażającym trwałości lasów, wobec czego nie wykonywano zabiegów biologicznych lub chemicznych zwalczających i ochronnych na dużą skalę.

W 2019 r. uszkodzenia spowodowane przez owady wystąpiły na obszarze 11,7 ha¹² (mechanicznym¹³ zabiegiem ochronnym objęto 7,92 ha), w 2020 r. na obszarze 1,88 ha¹⁴ (mechanicznym zabiegiem ochronnym objęto cały ujawniony obszar), a w 2021 r. na obszarze 2,22 ha¹⁵ (mechanicznym zabiegiem ochronnym objęto cały

¹² Ogłodek wiązowiec – 0,2 ha, szeliniaki – 11,0 ha, kornik ostrozębny – 0,5 ha.

¹³ W przypadku szeliniaka – wykładanie na uprawach leśnych wiązek wykonanych ze świeżych gałęzi sosnowych w celu ochrony sadzonek iglastych. Zwalczanie mechaniczne kornika drukarza i kornika ostrozębnego polegało na usunięciu drzew zasiedlonych.

¹⁴ Kornik drukarz – 0,35 ha, szeliniaki – 0,78 ha, kornik ostrozębny – 0,25 ha, smolik znaczony – 0,5 ha.

¹⁵ Szeliniaki – 2,14 ha, kornik ostrozębny – 0,08 ha.

obszar na którym wykryto szkodniki). W latach 2022-2024 (do 30 czerwca) nie odnotowano występowania uszkodzeń spowodowanych przez owady.

(akta kontroli str. 437-461)

5.3. W okresie objętym PUL na lata 2014-2023 powierzchnia leśna zalesiona i nie zalesiona w Nadleśnictwie wzrosła z 16 181 ha do 16 955 ha (wzrost o 4,8 %). Zasoby mączszości wzrosły w tym okresie z 4 983 tys. m³ do 5 033 tys. m³ (wzrost o 1 %).

Zgodnie z PUL na lata 2014-2023 orientacyjne zadania w zakresie zalesień miały obejmować 11,45 ha. Zalesienia gruntów porolnych zrealizowano na pow. o 2,36 ha większej od planowanej, tj. 13,81 ha (121 % planu)¹⁶.

W latach 2014-2023 wykonano podsadzenia produkcyjne na powierzchni 29,44 ha¹⁷ (314 % planowanych w PUL) oraz dolesiono luki i przerzedzenia na powierzchni 18,74 ha¹⁸ (145 % planowanych w PUL).

(akta kontroli str. 6-54, 137-141, 198-201)

6. Nabywanie nieruchomości

6.1. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nie przejmowało w zarząd gruntów przeznaczonych pod zalesienia stanowiących własność Skarbu Państwa.

Na polecenie Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych Nadleśniczy występował w 2023 i 2024 r. do Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego, Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa oraz właściwych terytorialnie Starostów z zapytaniem o możliwość przejęcia gruntów Skarbu Państwa przeznaczonych do zalesienia. Wg uzyskanych odpowiedzi na obszarze Nadleśnictwa takie grunty nie występowały.

(akta kontroli str. 474-503)

6.2. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo nabyło od osób fizycznych i prawnych 26 nieruchomości gruntowych¹⁹ o łącznej powierzchni 54,38 ha. Wszystkie ceny zakupu były ustalane w oparciu o operaty szacunkowe dla danej nieruchomości. Średnia cena nabycia nieruchomości w wyniosła od 15 897 zł/ha w 2019 r. do 55 609 zł/ha w 2023 r.

W okresie objętym kontrolą do Nadleśnictwa wpłynęło 270 zawiadomień o prawie pierwokupu nieruchomości. Nadleśnictwo skorzystało z prawa pierwokupu w pięciu przypadkach (2 %). Ograniczeniami w nabyciu nieruchomości były kwestie formalne takie jak m.in.: obciążenia zawarte w księgach wieczystych, przeznaczenie nieruchomości w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele nieleśne, znikome sklasyfikowanie nieruchomości jako grunt leśny w stosunku do całej powierzchni.

(akta kontroli str. 198-201, 504-556)

7. Działania w celu ograniczania negatywnego wpływu antropopresji

W okresie objętym kontrolą Nadleśniczy wystąpił do DGLP z dwoma wnioskami o ustanowienie lasów jako ochronne (z dnia 27 grudnia 2023 r. oraz 17 czerwca 2024 r. Obydwa wnioski dotyczyły tego samego obszaru (wg załączonego wykazu lasów wnioskowanych o uznanie za ochronne), gdyż w pierwszym przypadku zainteresowanym dziewięciu gminom omyłkowo przesłano do zaopiniowania wykazy zawierające powierzchnie geometryczne zamiast rzeczywistych, w związku z czym procedura musiała zostać powtórzona. Do dnia 27 września 2024 r. Nadleśniczy nie otrzymał decyzji w sprawie ww. wniosku.

¹⁶ Zalesienia wykonano do 2017 r.

¹⁷ Plan wg. PUL - 9,39 ha.

¹⁸ Plan wg. PUL - 12,92 ha.

¹⁹ Jedna nieruchomość w 2019 r., osiem w 2020 r., 12 w 2021 r., jedna w 2022 r., trzy w 2023 r. i jedna w I półroczu 2024 r.

W granicach administracyjnych miasta Olsztyna oraz w odległości do 10 km od jego granic administracyjnych ustanowiono lasy ochronne w 2182 wydzieleniach o łącznej powierzchni 5603,14 ha. Wyżej opisany wniosek o ustanowienie lasów jako ochronne, zawiera kolejne 2202 wydzielienia na tym obszarze o łącznej pow. 5861,20 ha.

(akta kontroli str. 557-566)

8. Zabezpieczenie przeciwpożarowe

8.1. W okresie objętym kontrolą lasy Nadleśnictwa należały do II kategorii zagrożenia pożarowego, a w przyjętym projekcie PUL na lata 2024-2033 na podstawie wyliczonej sumy punktów²⁰ (która wynosiła 14), Nadleśnictwo zaliczono do III kategorii zagrożenia pożarowego lasów.

W poszczególnych latach odnotowano:

- w 2019 r. trzy pożary o średniej powierzchni 0,08 ha,
- w 2020 r. jeden pożar o pow. 0,01 ha,
- w 2021 r. jeden pożar o pow. 0,3 ha,
- w 2022 r. jeden pożar o pow. 0,01 ha,
- w 2023 r. nie odnotowano pożarów,
- w 2024 r. (do 30 czerwca) jeden pożar o pow. 0,70 ha.

(akta kontroli str. 6-54, 137-141, 198-201, 462-473)

8.2. Stosownie do wymogu art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy o ochronie przeciwpożarowej na każdy rok okresu objętego kontrolą w Nadleśnictwie opracowano dokument pn. „Sposoby postępowania nadleśnictwa na wypadek powstania pożaru lasu”. Dokumenty sporządzono zgodnie z załącznikiem nr 8 do Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu, zamieszczając w nim min: informacje ogólne o Nadleśnictwie, charakterystykę pożarową lasów, dane organizacyjno-techniczne ochrony przeciwpożarowej oraz instrukcję postępowania pracowników Nadleśnictwa w przypadku zaistnienia pożaru lasu. Dokumenty te zatwierdzał corocznie Nadleśniczy i zgodnie z Instrukcją ochrony przeciwpożarowej lasu, uzgadniał z Komendantami Powiatowymi Państwowej Straży Pożarnej właściwymi dla obszaru Nadleśnictwa do 31 marca każdego roku.

(akta kontroli str. 567-585)

8.3. Na terenie Nadleśnictwa zlokalizowano i urządzono 12 punktów poboru wody do celów przeciwpożarowych, których rolę spełniały: jeziora, rzeki, naturalne stawy, wiejskie zbiorniki p.poż. (po try lokalizację).

Przeprowadzone w toku kontroli oględziny czterech punktów czerpania wody²¹ wykazały, że wszystkie:

- spełniały wymóg § 39 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów²² w zakresie minimalnej pojemności (50 m³),
- oznakowano tablicami o treści: „Przeciwpożarowe stanowisko czerpania wody”,
- posiadały zapewniony dojazd (drogami leśnymi, w tym dojazdem pożarowym lub drogą gminną).

(akta kontroli str. 586-607)

²⁰ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. „w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów” (Dz. U. Nr 58, poz. 405 ze zm.).

²¹ Oględzinom w dniu 24 lipca 2024 r. poddano: punkt czerpania wody nr 1 Leśnictwo Nagłady (adres leśny 07-09-1-12-600-i-00) - naturalny przepływowy zbiornik leśny, Punkt czerpania wody nr 7 Leśnictwo Buki (adres leśny 07-09-1-04-158-k-00) - zbiornik naturalny (jezioro Pupel Duży), punkt czerpania wody nr 8 Leśnictwo Chmury (adres leśny 07-09-1-02-59-w-00) zlokalizowany nad jeziorem Limajno, punkt czerpania wody nr 12 Leśnictwo Stary Dwór (adres leśny 07-09-1-13-733-b-00) zlokalizowany wody przy źródleśnym zbiorniku retencyjnym.

²² Dz.U. z 2023 r., poz. 822

8.4. W okresie objętym kontrolą długość dojazdów pożarowych nie zmieniała się i wynosiła 73,5 km. Utrzymanie dojazdów w stanie zapewniającym przejezdność, było wykonywane w ramach bieżącego utrzymania poprzez zakup kruszywa oraz usług pracy równiarką drogową oraz koszenia mechanicznego i ręcznego. Na ten cel w okresie objętym kontrolą wydatkowano 2 695 tys. zł.

Według Projektu docelowej sieci drogowej Nadleśnictwa, sporządzonej w 2019 r. nie zidentyfikowano potrzeby projektowania nowych dróg. Udział dojazdów pożarowych w stosunku do wszystkich dróg leśnych ujętych w docelowej sieci drogowej Nadleśnictwa wynosił 44 %. Wg. stanu na rok sporządzenia dokumentu, stan techniczny dojazdów pożarowych w przypadku 15 % (11,02 km) był dobry, 37 % (27,19 km) – średni, 14 % (10,29 km) zadowalający, 34 % (24,99 km) – zły.

W toku kontroli w dniu 19 sierpnia 2024 r. dokonano oględzin trzech celowo wybranych dojazdów pożarowych o najdłuższym przebiegu, których stan techniczny w ww. dokumencie określono jako zły (dojazd: nr 11 o długości 4598 m, nr 12 o długości 6076 m i nr 13 o długości 2062 m). Ustalono, że wszystkie dojazdy były przejezdne na całej długości, były prawidłowo oznakowane numerami na słupkach pionowych. Wszystkie nosiły widoczne ślady miejscowych bieżących napraw (żwir, ślady wyrównywania nawierzchni).

(akta kontroli str. 198-201, 608-633, 634-667)

8.5. W Projekcie docelowej sieci drogowej Nadleśnictwa stwierdzono, że istniejąca sieć dojazdów pożarowych Nadleśnictwa oraz drogi publiczne spełniające funkcje dojazdów, zapewniają odpowiednie zagęszczenie dla lasów 2 kategorii zagrożenia pożarowego (bufor 1500 m od dojazdów pożarowych i dróg publicznych).

Analiza fragmentów map gospodarczych Nadleśnictwa w skali 1:40 000, obejmujących trzy największe powierzchniowo kompleksy leśne wykazała, że odległość pomiędzy wybranym przez kontrolera punktem położonym w lesie, a najbliższą drogą publiczną lub drogą leśną nie przekraczała 1500 m, tj. spełniała wymagania dotyczące odległości dojazdów pożarowych od lasu, określone w § 8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów.

(akta kontroli str. 608-633, 668-670)

9. Działania w zakresie łagodzenia skutków zjawisk ekstremalnych

9.1. W latach 2019-2024 nie pozyskiwało środków zewnętrznych na działania w zakresie adaptacji lasów do zmian klimatycznych oraz w celu łagodzenia skutków zjawisk ekstremalnych. Nadleśniczy wyjaśnił, że: „Nadleśnictwo korzystało ze środków zewnętrznych w latach wcześniejszych przy rozbudowie sieci dróg przeciwpożarowych, budowie dostrzegalni p.poż oraz uczestniczyło w „Programie małej retencji”. Prowadzone wcześniej inwestycje spowodowały, że w latach 2019-2024 Nadleśnictwo nie miało potrzeby prowadzenia kolejnych inwestycji i pozyskiwania środków zewnętrznych. Koszty prowadzenia bieżących zadań Nadleśnictwo pokrywało z własnych środków.”

(akta kontroli str. 57-63)

9.2. W badanym okresie Nadleśnictwo otrzymywało następujące dotacje celowe na zadania określone w artykule 54 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach²³:

- na finansowanie edukacji leśnej społeczeństwa, w szczególności poprzez tworzenie i prowadzenie leśnych kompleksów promocyjnych, zakładanie ścieżek przyrodniczo-leśnych – w 2019 roku otrzymano dotację z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości 3374,89 zł, na zadanie pn. „IV Międzyszkolny konkurs wiedzy o lesie Las bliżej nas”;

²³ Dz.U. z 2024 r. poz. 530

- na sporządzanie planów zalesienia lub inwestycji ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, tj. w roku:

- 2019 r. dotację z Ministerstwa Środowiska w wysokości 689,77 zł,
- 2020 r. dotację z Ministerstwa Środowiska w wysokości 2096,46 zł,
- 2021 r. dotację z Ministerstwa Klimatu i Środowiska w wysokości 402,19 zł,
- 2023 r. dotację z Ministerstwa Klimatu i Środowiska w wysokości 949,71 zł.

Środki pochodzące w ww. dotacji wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 57-63, 671-703)

10. Wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej

Nadleśnictwo realizowało wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej²⁴, m.in. poprzez przeprowadzanie wizji terenowych w lesie, w którym planowane były prace.

Przeprowadzenie ww. wizji w terenie dokonywali leśniczowie i dokumentowali je w formie formularza zlecenia na wykonanie prac w leśnictwie. W treści zlecenia wskazano m.in. przebieg granic powierzchni objętych czynnościami gospodarczymi, występowanie, lokalizację i sposób oznaczenia drzew dziuplastych, drzew z gniazdami ptaków o średnicy pow. 25 cm, innych gniazd wieloletnich oraz innych stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady nr 92/43/EWG. Wskazywano również termin i grupę czynności do wykonania (rodzaj cięć).

Analiza 39 formularzy zleceń na wykonanie prac oraz dotyczących ich szkiców cięć z okresu 1 styczeń – 30 czerwiec 2024 r. wykazała, że:

- wszystkie zlecenia były podpisane przez leśniczego oraz wykonawcę;
- na każdym zleceniu potwierdzono wcześniejsze przeprowadzenie wizji lokalnej (nie wcześniej niż dwa tygodnie przed przystąpieniem do cięć);
- 29 zleceń zawierało informację o braku stwierdzenia występowania drzew dziuplastych, drzew z gniazdami ptaków o średnicy pow. 25 cm, innych gniazd wieloletnich oraz innych stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady nr 92/43/EWG;
- na 10 zleceniach potwierdzono występowanie drzew dziuplastych (9 szt.), drzew z gniazdami ptaków o średnicy pow. 25 cm (1 szt.), innych gniazd wieloletnich (1 szt.) oraz innych stanowisk gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady nr 92/43/EWG (1 szt. – mrowiska);
- w żadnym przypadku nie planowano prac w pobliżu brzegu naturalnych cieków i zbiorników wodnych.

(akta kontroli str. 704-785)

11. Wykonywanie zaleceń z kontroli

11.1. W okresie objętym kontrolą do Nadleśnictwa wpłynęły²⁵:

- petycja mieszkańców sołectw z okolicy jez. Giłwa w sprawie ochrony terenów leśnych wokół jeziora (pismo z 29 września 2023 r.). W odpowiedzi na petycję Nadleśniczy 18 października zorganizował spotkanie z przedstawicielami sołectw wnoszących petycję. Na spotkaniu Nadleśniczy omówił założenia PUL na lata 2024-2033 dla tego obszaru i wykazał ich zgodność z oczekiwaniami strony wnoszącej petycję;
- wniosek Koła Gospodyń Wiejskich w Rentynach i Fundacji Las Naturalny z siedzibą w Giżycku z dnia 6 listopada 2023 r., w sprawie nadania wybranym oddziałom leśnym kategorii lasów o zwiększonej funkcji społecznej, nadanie

²⁴ Dz.U. z 2023, po. 672.

²⁵ Wszystkie wpłynęły w 2023 r.

wybranych wydzieleniom statusu lasu wodochronnego i glebochronnego oraz zachowanie krajobrazu jez. Giłwa w niezmienionej formie. W odpowiedzi z dnia 20 listopada 2023 r. Nadleśniczy poinformował wnioskujących o ustaleniach w sprawie wcześniej wniesionej petycji, a dotyczących tego samego obszaru. W ramach tych wyjaśnień potwierdzono wytypowanie (w nowym PUL) wnioskowanych oddziałów jako lasów o zwiększonej funkcji społecznej, wcześniejszym zakwalifikowaniu wybranych i innych wydzieleni jako lasy wodochronne (wysłano wniosek do Ministra Środowiska). Nadleśniczy wykazał także brak wpływu prac na krajobraz wokół jez. Giłwa.

- skarga osoby fizycznej z dnia 10 listopada 2023 r. (data rejestracji), za pośrednictwem Urzędu Miasta w Olsztynie, w sprawie zniszczonej ścieżki rowerowej nad jeziorem Ukiel w Olsztynie. W odpowiedzi z dnia 13 listopada 2023 r. Nadleśniczy wyjaśnił, że droga której dotyczy skarga nie jest ścieżką rowerową, lecz zwykłą drogą gospodarczą wykorzystywaną podczas prac prowadzonych w lesie i może być czasowo niezdalna do celów rekreacyjnych.

(akta kontroli str. 786-812)

11.2. Do dnia 30 czerwca 2024 r. organy zewnętrzne przeprowadziły w Nadleśnictwie 12 kontroli, w tym:

- Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej (cztery kontrole w zakresie przestrzegania przepisów pożarowych). W przypadku kontroli przeprowadzonych w 2019 i 2023 r. nie formułowano zaleceń. W 2020 r. wskazano na nieprzydatność stanowiska czerpania wody w m. Szalstry, ze względu na niski stan wody. Zalecenie wykonano poprzez dodatkowe utwardzenie dojazdu do jeziora. W 2021 r. wskazano na konieczność uzupełnienia oznaczeń drogi dojazdowej nr 13, co wykonano poprzez ustawienie dodatkowych pionowych oznaczeń;
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa (cztery kontrole w zakresie stosowania środków ochrony roślin – brak zaleceń pokontrolnych);
- RDLP (kontrola funkcjonalna przedrębnych cięć pielęgnacyjnych CPP – stwierdzono m.in. zbyt małą intensywność cięć – zalecenia wykonano);
- Biuro Nasiennictwa Leśnego (kontrola w zakresie leśnego materiału podstawowego – zalecono zaktualizowanie powierzchni ze względu na cięcia zupełne, poprawę adresu wydzielenia oraz monitorowanie stanu zdrowotnego drzew matecznych. Zalecenia wykonano.);
- Inspekcja Lasów Państwowych (dwukrotnie: w 2023 r. Kontrola okresowa w zakresie całokształtu działalności nadleśnictwa, zalecenia dotyczyły głównie prowadzenia dokumentacji księgowej, obiegu dokumentów oraz detalicznej sprzedaży drewna – zalecenia były w trakcie realizacji, oraz w 2024 r. w zakresie realizacji PUL w latach 2014-2023 w zakresie użytkowania etatu cięć grubizny netto użytków rębnych – zalecenia dotyczyły przeprowadzenia szkoleń dla pracowników w zakresie prawnym dot. PUL, przeprowadzenia ponownej analizy celu hodowlanego jednego wydzielenia oraz wdrożenia procedur kontroli wewnętrznej odbiórek drewna. Zalecenia były w trakcie realizacji).

(akta kontroli str. 813-895)

12. Wypełnianie obowiązków informacyjnych

Zgodnie z art. 21 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko²⁶, na stronie BIP Nadleśnictwa oraz na stronie internetowej opublikowano aktualne dokumenty związane z PUL oraz informacje o środowisku i jego ochronie. W zakładce „Plan urządzenia lasu”,

²⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, ze zm.

opublikowane zostały dokumenty związane z PUL na lata 2014-2023 (Prognoza oddziaływania na środowisko, Elaborat, Decyzja Ministra oraz Program ochrony przyrody PUL). W związku z brakiem PUL na 2024 r. i kolejne, BIP nie był aktualizowany w tym zakresie. Zamieszczone zostało tam także zawiadomienie o planowanej na 29 lutego 2024 r. Naradzie Techniczno-Gospodarczej dla Nadleśnictwa, celem której miało być przyjęcie „Projektu Planu Urządzenia Lasu dla Nadleśnictwa Kudypy”.

(akta kontroli str.896, 901-921)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W wyniku kontroli Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag. W związku z nie stwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Olsztyn, 11 października 2024 r.

Kontroler
Hubert Sikorski
Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Olsztynie
Dyrektor
z up. Bartosz Kościukiewicz
p.o. Wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis